

Дубчак О.Б.,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки професійної освіти Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

Паламарчук Х. О.

практичний психолог, бакалавр, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна.

СВІДОМІ І НЕСВІДОМІ ОСОБЛИВОСТІ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ РІЗНОГО ВІКУ

Анотація. В різному віці суїцидальна поведінка має свої особливості: так юність або початок старості, характеризуються підвищенням суїцидальної готовності, а в дитячому віці має характер ситуаційно-особистісних реакцій, тобто пов'язана з прагненням привернути до себе увагу оточуючих або уникнути покарання.

Dubchak O.B., Palamarchuk H. O. CONSCIOUS AND UNCONSCIOUS FEATURES OF SUICIDE BEHAVIOR OF PERSONALITIES OF DIFFERENT AGES

Annotation. At different ages, suicidal behavior has its own characteristics: so adolescence or early adulthood, characterized by increased suicidal ideation, and in childhood has the character of situational and personal reactions, ie associated with the desire to attract the attention of others or avoid punishment.

Суїцид на сьогоднішній день є глобальною суспільною проблемою. Високий рівень самогубств у більшості країн світу спонукає до роздумів над причинами виникнення цього явища і способах його превенції (попередження).

Психологічними факторами ризику скоєння суїциду є особисте відчуття можливості вкоротити собі віку; сексуальне чи фізичне насильство, що мало місце у дитинстві або на час суїцидальної спроби; підвищена емоційна реактивність; агресивні, імпульсивні риси особистості; відчуття песимізму та втрати надії; низька самооцінка; психологічна закритість. Кожен із цих факторів підвищує психологічний дистрес до такого рівня, коли він стає занадто сильним. Самогубство у цій ситуації стає засобом втечі від психотравмуючої ситуації.

Суїцид (англ. suicide - самогубство) - акт самогубства, який чиниться людиною в стані сильного душевного розладу або під впливом психічного захворювання. Суїцидальна ж поведінка – є усвідомленою дією, метою якої є позбавлення себе життя.

Зазвичай самогубство розглядається як феномен соціально-психологічної дезадаптації особистості в умовах мікросоціальних конфліктів.

Вік істотно впливає на особливості суїцидальної поведінки. Наприклад, кризові періоди життя, такі, як юність або початок старості, характеризуються підвищенням суїцидальної готовності. Суїцидальна поведінка, в дитячому віці має характер ситуаційно-особистісних реакцій, тобто пов'язана власне не з бажанням померти, а з прагненням привернути до себе увагу оточуючих або уникнути покарання. Більшість дослідників відзначає, що суїцидальна поведінка у дітей до 13 років - рідкісне явище, і тільки з 14-15-річного віку суїцидальна активність різко зростає, досягаючи максимуму до 16-19 років.

За даними дослідження серед 770-ти дітей і підлітків з суїцидальною поведінкою, наймолодшими були діти 7 років. Більшість з них склали дівчатка (80,8%) які найчастіше вдаються до отруєння, хлопчики – до порізів вен і повішення (Клейберг, 2001).

Самогубство серед дітей супроводжується гнівом, страхом, бажанням покарати себе або інших. Нерідко суїцидальну поведінку поєднують з іншими поведінковими проблемами, наприклад прогулами школи або конфліктами з однолітками, родичами. Виникненню суїцидальної поведінки сприяють також тривожні й депресивні стани.

Серед основних проявів депресії поширеними є: сум, невластиве дітям безсилля, порушення сну та апетиту, зниження ваги й соматичні скарги, страх невдачі та зниження інтересу до навчання, почуття неповноцінності або самотності, надмірна самокритичність, замкнутість, занепокоєння, агресивність і низька стійкість до фрустрації.

У підлітковому віці суїцидальна поведінка носить інший характер. Серед підлітків спроби самогубства зустрічаються значно частіше. Кількість закінчених самогубств підлітків не перевищує 1% від усіх суїцидальних дій.

Суїцидальна поведінка в цьому віці частіше має демонстративний характер-шантажу. А.Є. Лічко зазначає, що лише у 10% підлітків є справжнє бажання покінчити з собою (замах на самогубство), у 90% - це крик про допомогу. Б.Н. Алмазов, обстеживши групу підлітків 14-18 років, які умисно завдали собі порізи, встановив, що тільки 4% з них у момент самоушкодження мали думки суїцидального змісту. Більшість же ексцесів були вчинені після сварки з однолітками, а також як обряд «братання» (Клейберг, 2001: 61).

Серед поширених причин підліткових суїцидів є депресії, нудьга, втома, схильність до бунту, зловживання алкоголем, наркотиками, міжособистісні відносини з батьками та однолітками (Змановский, 2003). Не менш вагомим фактором є вплив підліткової субкультури. Наприклад, у відповідь на повідомлення в ЗМІ про самогубство Ігоря Соріна, лідера молодіжної поп-групи «Іванушки Інтернешнл», кілька дівчаток-підлітків пішли за прикладом свого кумира. Після 14 років суїцидальна поведінка проявляється приблизно однаково часто як у дівчат, так і у хлопців. У молодому віці суїцидальну поведінку нерідко пов'язано з інтимно-особистісними відносинами, наприклад нероздільним коханням.

Проаналізувавши інтернет джерела було виявлено сучасну тенденцію суїцидальної поведінки серед підлітків яка виникла в соціальній мережі. Серед підлітків ця гра яка має безліч назв «Синій кит», «Тихий дім» або ж «Розбуди мене о 4:20». Починаючи грати, підлітки виконують різноманітні завдання які шкодять їхньому здоров'ю, але результат по закінченню гри завжди має однакове закінчення життя самогубством і зламані горем батьки, які не розуміють що змусило дитину звести рахунки життям.

Висновок. Розглянуті фактори безумовно впливають на суїцидальну поведінку в різному віці. Особливістю є вплив сучасного віртуального світу, що створює себе людина. Найбільш впливово такі процеси є в юнацькому віці. Перспективою подальших досліджень є здійснення більш глибокого аналізу невідомих чинників суїцидальної поведінки в осіб різного віку.

Література:

Змановский С. В. Девиантология (Психология відхиляється). – М., 2003.
– 142 с.

Клейберг, Ю.А. Психология девіантної поведінки: Навчальний посібник
.– М., 2001–С. 61–62.